

Gårdsnytt 3/2009

Enebybergs Gårds Förening

Innehåll

Ordförandens ord.....	2
Föreningens funktionärskväll.....	2
Trädgårdar i regn och sol.....	3
Midsommar vid Enebybergs Gård.....	5
Enebybergshistoria: Bengt Norling berättar.....	6
Hushistoria: Sven Tumba blev inte insläppt.....	8
Ny utställning på biblioteket 28 september – 16 oktober.....	8
Efterlysning.....	8

Kalendarium

Söndagen den 13 september
Kulturhusens dag kl 14 på Djursholms slott
Danderyds fyra hembygdsföreningar firar
kulturhusens dag.
Tema ”Sverige-Finland - en delad historia”.

Måndagen den 21 september
”Livets gåtor” kl 19 på Enebybergs gård
Enebybergsbon professor Vivi Edström
presenterar och talar om sin monografi över
Jane Austen. Helge Skoog medverkar.
Fritt inträde. Kaffe serveras efter programmet.

Onsdagen den 11 november kl 19 på Enebybergs gård
Enebybergsbon professor Arne Ljungqvist berättar ur sitt intressanta liv.
Fritt inträde. Kaffe serveras efter programmet.

*Måndagen den 28 september – fredagen den
16 oktober*
Utställning på biblioteket i Träffpunkt
Enebyberg.
Tema ”Så var det förr i vårt Enebyberg”.
Utställningen är särskilt inriktad på skolbarn
men alla åldrar är välkomna.

Söndagen den 8 november
Fars Dag med Brunch och Hantverksmässa kl
12-15 på Enebybergs gård. Bokning 0703 27
67 37. Endast kontant betalning!

Gårdsnytt och Enebybergs Gårds Förening

Layout och redigering
Tryck

C/o Jan Olof Carlsson
Fenixvägen 5
182 46 Enebyberg

Johanna Haddäng
Stibo Tryck AB

www.enebyberg.com

Plusgiro 114667-9

Ordförandens ord

Kära gamla, nya och blivande föreningsmedlemmar!

Sedan senaste numret av Gårdsnytt har föreningen genomfört dels en Mors Dags-brunch med ett rekordstort antal gäster, dels två välbesökta trädgårdvandringar, dels ännu en enbybergsvandring med många deltagare - den här gången i sydvästra Enebyberg - dels också vårt sedvanliga midsommarfirande på Enebybergs Gård, också det med rekordpublik. Ett hjärtligt och stort tack till alla dem som genom sin medverkan gör särskilt midsommarfirandet möjligt att genomföra!

Under sommaren färdigställdes föreningens senaste skrift *Enebybergs gård förr och nu*. Den delas ut som en medlemsförmån med detta nummer av *Gårdsnytt* till dem som betalat medlemsavgift för 2009. Föreningen tackar Krister Olinder och Lars Johnsson som lagt ned ett omfattande arbete på skriften.

Höstens program inleds med att Danderyds fyra hembygdsföreningar gemensamt firar Kulturhusens dag söndagen den 13 september. Årets tema är "Sverige-Finland - en delad historia". Kulturrådet vid Finska Ambassaden i Stockholm Henrik Wilén talar över ämnet "200 år efter rikssprängningen – banden som aldrig brast". Samfundet Djursholms Forntid och Framtid är värd och bjuder på förfriskningar.

I september har vi förmånen att få lyssna till litteraturprofessorn Vivi Edström och skådespelaren och kulturpristagaren Helge Skoog. Senare under hösten besöker professorn Arne Ljungkvist föreningen för att berätta ur sitt mångskiftande och spännande liv som har innehållit mycket intressant utöver kampen mot doping i idrotten.

Alla arrangemang annonseras som vanligt på alla anslagstavlor i Enebyberg och på föreningens hemsida enebyberg.com.

Välkomna till höstens verksamhet och program!

Jan Olof Carlsson

Föreningens funktionärskväll

Årets funktionärskväll ägde rum den 25 maj på Enebybergs gård. Inbjudna var föreningens funktionärer och andra medlemmar som frivilligt och på olika sätt ställer upp för att hjälpa till att genomföra föreningens verksamhet, däribland de som gör vårt midsommarfirande möjligt och de som delar ut vår medlemstidning Gårdsnytt fyra gånger om året.

Under kvällen uppmärksammades också att föreningen bildades för 30 år sedan. Styrelsens vice ordförande John Åkermark berättade om föreningens tillkomst och om bakgrunden till att föreningen bildades.

Inbjudna var också företrädare för Danderyds andra tre hembygdsföreningar, Danderyds hembygdsförening, Samfundet Djursholms forntid och framtid och Sällskapet Amorina med vilka vår förening har ett mycket välfungerande samarbete.

För en uppskattad underhållning med sång stod en grupp flickor från klass 5 vid Brageskolan ackompanjerade av musikläraren Lasse Eriksson. De framförde en rad av våra mest omtyckta sommarvisor.

Under kvällen premiärpreparerades också föreningens senaste skrift *Enebybergs gård förr och nu* av författarna Krister Olinder och Lars Johnsson som på ett mycket professionellt och trevligt sätt berättade om innehållet och om källorna.

Det blev en trevlig kväll med många skratt och många samtal inte minst om det Enebyberg som varit och som växer fram.

Jan Olof Carlsson

Trädgårdar i regn och sol

Vid vandringen i höstas besökte vi Gösta Malmengård på Villa Solborg. Många ville dröja sig kvar i trädgården och vi blev välkomna tillbaka på en trädgårdsvandring. Den 4 juni skulle det ske. Då brukar försommaren stå i sin bästa fägring och solen skina. Så inte i år.

Det var 7 grader och ihållande regn. Men en tapper skara kom, bra rustade för regnet, och fick en inspirerande vandring bland rhododendron, magnolia och mycket annat.

Regnklädda trädgårdsvandrare lyssnar på Gösta Malmengård på Villa Solborg

Gösta berättade engagerat och talade om mödan med att se till att jorden inte blåste bort eller blåstes torr i ett av Enebybergs högsta och blåsigaste områden.

Det blev sedan så mysigt under pergolans tak med kaffe och tillbehör och spännande samtal om trädgård, husets historia och

mycket annat att vi drog oss för att ge oss ut i regnet igen.

En vecka senare sken solen och vi träffades i en annan del av Enebyberg och en annan slags trädgård. Betydligt mindre men ändå stor med sina 1400 kvadratmeter. Bakom familjen Björks trädgård vid Gamla Täbyvägen låg lika mycket arbete och kärlek.

En villaträdgård med plats för det mesta

Där fanns grönsaker, smultron, blåbär, rosor, välinredd friggebod och pool. Allt utrymme väl tillvarataget på ett spännande sätt. Hästgödsel och kompost gör susen för

växtligheten. Gruppen vandrade sedan vidare i norra Enebyberg.

På Sagovägen 5 var det inte främst trädgården vi ville veta mer om utan det eventuella fornminnet som funnits där enligt en gammal karta.

Där berättade Mörnholms att man inför besöket gått igenom bankfacket och hittat en del handlingar om sitt hus. Dokumenten visade att fornminnet hade inventerats som ett villkor för delning av tomten.

Vi letar efter fornminnet som inte längre finns

Nu fanns grannens hus på den aktuella platsen. Eva Stavre, en granne som lekt där som barn, visade oss på några mystiska stenar som vi kunde spekulera om.

I huset hade sagoboksförfattaren Wilhelm (ibland stavade han Wilhålm) Nordin bott vid villasamhällets tidigare år. Han var på sin tid en kändis i barnlitteraturen. Arbetade bland annat tillsammans med Kerstin Frykstrand och John Bauer. Han skrev också fosterländska sånger.

Vandringen fortsatte förbi många fina villor och trädgårdar. I hörnet Norrhagsvägen-Trädgårdsvägen berättade Bengt och Erik Almgren om fars och farfars stora handelsträdgård som upptagit kvarteret från Idrottsvägen och bort mot Gamla Norrtäljevägen.

Hemvärnets/militärens förråd vid Trädgårdsvägen-Tranvägen är en vanskött

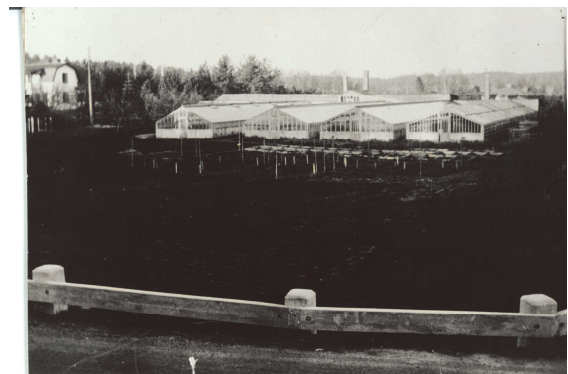
trädgård med igenbommade fönsterluckor på träbarackerna. Vi funderade över vad som kunde finnas där och om det var ekonomiskt att ha kvar numera sällan använda förråd på så dyrbar och attraktiv mark. Där skulle kunna bli många villatomter.

Tack ni som ställde upp och visade era trädgårdar och ni alla som deltog i vandringarna med ytterligare kunskap!

Anita Andersson

Enebyberg har haft två stora handelsträdgårdar samt ytterligare trädgårdsmästare och en orkidéodling. Hos Östermans på Kvarnängsvägen-Västerängsvägen köpte man b.l.a. tomater och andra grönsaker.

Almgrens på Trädgårdsvägen sålde mest krukväxter och andra blommor till affärer och på de stora torgen inne i Stockholm.

Gamla Norrtäljevägen

Almgrens växthus med Gamla Norrtäljevägen i förgrunden.

Trädgårdsmästare Ernst Almgren 1923.

Midsommar vid Enebybergs Gård

Midsommar vid Enebybergs Gård är en tradition för många familjer. Det blev lika välbesökt och uppskattat också i år – trots riskris.

”Nu är sommaren här” var den stora förstasidesrubriken på midsommaraftonens DN. Det kändes inte så när jag ännu mindes gårdagens regn och rusk och gav mig iväg till Enebybergs Gård på morgonen, fortfarande kallt och grått.

Det behövs mycket folk för att klä och resa en midsommarstång. Det kom mycket folk! Först litet panik – det gamla riset var inte borttaget och nytt ris inte framtaget. En kommunikationsmiss. Tack ni som ordnade nytt ris på nolltid!

Mammor och barn gjorde blombuketter att sticka in i stången och några rev det gamla riset. För en organisationskonsult eller sociolog hade det varit en intressant studie.

Människor i alla åldrar jobbade ihop mot ett gemensamt mål, löste något som kunde ha blivit en jättekris. Alla kände inte varandra förut men alla bidrog.

En skön konst att klä midsommarkransar.

"Man vet inte vad man kan förrän man gör det" sa en mamma som såg ut att ha tagit huvudansvar för en av kransarna.

Några hade gjort det förr "kom ihåg att få in blommor på undersidan också, det såg så tomt ut på ena sidan häromåret" och för några var det första gången. Det fattades ståltråd att förstärka hängningen av kransarna - "det har jag i min bil" sa någon pappa.

En äldre man, gäst från Polen var första gången i Sverige, det fanns inget gemensamt språk men det visade sig att han blev en hejare på att klä stängen med björkris.

Efter en stund kom solen. Ett barn kom fram när högtalaren provades och vi kunde höra "och nu så vill jag sjunga att sommaren är skön, och träden är så fina och marken är så grön och blommorna är vackra." Jackor och tröjor kunde plockas av och Margareta Westerdahl kom med glass till alla.

Klockan 13 började det med fiolmusik, folkdanslag och spelmän, men många kom tidigare. Kaffekön fylldes snabbt. Det blev tätt mellan filtarna på gräsmattan. Var det publikrekord? Vet inte - det var mycket folk även förra året. Möjligen hund- och barnvagnsrekord.

Tack till familjen Westerdahl med Margareta i spetsen för planering,

samordning och lekledning, till familjerna Jerveland, Norrbom med flera för skogsarbete.

Säcklöpning uppskattas av alla åldrar.

Tack till till alla som plockade blommor och klädde stängen, alla som kom och bidrog till den gemytliga stämningen, folkdanslaget med spelmän.

Tack till Paul Degen som såg till att serveringen kunde genomföras, Vi-butiken och dess chef Leif Hall som bidrog med glass för förmiddagsjobbarna och godis till lekarna.

Kaffeförsäljningens netto, grindslanten och försäljning av skrifter och brickor blev också ett bra tillskott i föreningens kassa. När jag åkte hem kom ösregnet.

Anita Andersson

Enebybergshistoria: Bengt Norling berättar

I flera nummer av Gårdsnytt har vi glatts åt Eva Tordais berättelser om hur det var att växa upp i Enebyberg. Nu går vi en generation tillbaka. På en föreningskväll i slutet av 1990-talet berättade Bengt Norling minnen från 1920-talet. Ur Enebybergs Gårds Förenings ljudarkiv.

Bengt Norling (1914 – 2005) betydde mycket för samhällsutveckling och föreningsliv i Enebyberg. Hit kom Bengt när han var tre år.

Man spelade fotboll på idrottsföreningens fotbollsplan på Getbetet, där i dag

Hagaskolan ligger. I västra Enebyberg fanns ju knappast någon bebyggelse mer än Enebybergs gård med ladugård, andra uthus, statarbostäder och resterna av tegelbruket. Storskogen bortom gården kunde man gå vilse i som liten men man lärde sig snart att hitta.

På somrarna sprang man till Rösjön och badade, metade och lekte. Där var ju ingen ordnad badplats som nu med sandstrand eller bryggor men man hade roligt och där fanns många äventyr.

Över åkrarna vid Enebybergs Gård gick det ett väldigt stort dike. Diket fortsatte över täbygränsen, genom Roslags-Näsby - bland annat vid nuvarande Kanalvägen – och mynnade i Stora Värtan. På våren gjorde snösmältningen i de stora kärren uppe i skogen att det blev mycket vatten i diket. Fisk gick upp motströms. Det var mest mört.

Vi ungar häckade där på åkern och byggde dammar med 10-15 meters mellanrum. Vi – åtminstone pojkarna – var ju tävlingsinriktade. Vi hade tävlingar om vilken mört som var snabbast. En grabb var väldigt angelägen om att hans mört skulle vinna. Dom såg ju lika ut men han påstod alltid att det var hans mört ”Snabben” som vann.

När han fick mothugg blev han sur, knatade hem och hämtade en sax. Han klippte av en liten bit av stjärten på fisken. Alla mörtar kom snabbt fram till vallen utom ”Snabben” som kom långt efter.

Det fanns inga lokaler för ungdom och barn att vara i. Vi ville inte vara hemma. Vad skulle man göra hemma på den tiden?

Radiotjänst hade börjat med radiosändningar, 1923 säger Bengt. De flesta familjer hade en kristallmottagare med en spole och en liten nål som man satt och pillade med. Man kunde höra genom lurar eller en hörtelefon.

Det var mest testsändningar men också nyheter. Far var väldigt intresserad och satt gärna och lyssnade på kvällen och då fick vi ungar hålla käft. Dessutom ville vi ju gärna träffa våra jämnåriga.

Vintrarna var kalla på den tiden. En tillflykt hade vi i Roslags-Näsby station

där det fanns en järnkamin som eldades av stationspersonal. När vi ungar var där blev det ju en del stoj och vi blev ofta utkörda men var snart tillbaka.

Var det så illa att vi blev portförbjudna gick vi över till andra sidan järnvägen där Frälsningsarmén hade ett stort hus ungefär till vänster om nuvarande affärshuset. I Frälsningsarméns byggnad var det en stor förstuga också med kamin. Dit gick vi. Det vart ju säkert störande. Vi var ju inte där av religiösa skäl men det blev vår värmestuga.

Vidare berättar Bengt på bandet om när radiomottagare för kollektivt lyssnande hade introducerats. Föreläsningsföreningen hade inbjudit till en välbesökt kväll för att allmänheten få uppleva nymodigheten. Gymnastiksalen i Enebybergs skola blev fullsatt.

Men det kom bara knaster och oljud ur radioapparaten. Man fick gå hem igen och få tillbaka 25-öringen som man betalat i entré. Litet senare upprepades programmet och då fungerade det bra.

En bild på en annan Bengt vid Näsby station på 1920-talet. Bild från Täby Hembygdsförenings skrift nr 18: Ytterby Roslags-Näsby Skola och samhälle i Täby.

Anita Andersson

Hushistoria: Sven Tumba blev inte insläppt

Du vet väl att EGF har en gedigen husdokumentation? Där samlar vi mäklarannonsering och annat som går att hitta om huset. Mest angelägna är vi om husägarens egen historia om sitt hus – fakta kring själva byggnaden men också gärna berättelser om verksamhet som skett i huset eller historier kring personer med anknytning till huset.

I samband med vandringen i västra Enebyberg deltog Agneta Johansson från Arholmavägen 26 (före 1971 Centralvägen). Johanssons hade hört följande historia av sina grannar:

När familjen Strähle bodde i huset gick en fönsterruta sönder. Det berodde på att husets dotter Britt var väldigt trevlig och attraktiv. En beundrare var en idrottskille - Sven Johansson. En gång när han ville träffa henne blev han inte insläppt genom dörren och hade i kontaktförsöken sönder ett fönster. Sven blev senare hockeystjärna och fick efternamnet Tumba. Britt gifte sig Bass. I ett av Lasse Holmqvists första "Här är ditt liv"-program i början av 1980-talet var Sven Tumba huvudperson. Britt Bass rekryterades till programmet som gammal flickvän till Tumba. Hon och Lasse Holmqvist blev störtlövspar och blev sedan ett par.

Strähles sålde till Cederblom som efter 12 år sålde till Johanssons 1966. Ett annat av Lasse Holmqvists första program Här är ditt liv hade också anknytning till huset. Då var Aina Cederblom gäst med fokus på hennes spännande äventyrsresor. Om man googlar på "Aina Cederblom" så förstår man att hon haft ett spännande liv. Johanssons köpte sitt hus av fru Cederblom som var svägerska med Aina.

Vid föreningens utställning på Enebybergs Bibliotek kommer även pärmarna med husdokumentation att stå framme. Kom och komplettera med uppgifter om ditt hus eller gå in på hemsidan www.enebyberg.com och ta fram en blankett och fyll i.

Ny utställning på biblioteket 28 september – 16 oktober

Så var det förr i vårt Enebyberg – är en utställning inriktad på skolbarn men alla åldrar är välkomna. Vi plockar fram bilder ur Enebybergs Gårds Förenings rika fotoarkiv. Utställningen är dessutom bemannad från föreningen för spontana samtal tisdagar och torsdagar klockan 17-19 samt lördagar klockan 12-14. Samtidigt finns föreningens husdokumentation på plats.

Efterlysning

I föreningens arkiv finns väldigt mycket bilder. Men vi saknar barnbilder - fränsett klasskort. Är du gammal enebybergare och har foton från barndomen i Enebyberg är vi tacksamma om vi får göra en kopia. Det skulle vara fint att kunna visa till exempel barn som leker, fyller år, åker spark, väntar på bussen i en miljö där det framgår att det är Enebyberg förr i tiden.

Hör av dig till Anita 08 768 17 43 eller kom ner till biblioteket en tisdag eller torsdagkväll när vi har vår utställning 28 september till 17 oktober.